

НАПРЯМИ ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінювання статичної платоспроможності підприємства за даними балансу з використанням коефіцієнтів ліквідності не дає змоги реально впливати на рівень платіжних можливостей. Тому важливим є оперативний аналіз платоспроможності, мета якого полягає у передбаченні можливих негативних відхилень у рівні поточної платіжної спроможності підприємства та запобіганні їм.

Поточна платоспроможність суб'єкта господарювання оцінюється під час проведення внутрішнього оперативного фінансового аналізу, коли порівнюються суми платіжних засобів зі строковими зобов'язаннями [2, с. 153].

До платіжних засобів відносяться: гроші та їх еквіваленти; поточні фінансові інвестиції (короткострокові цінні папери, які можна швидко реалізувати); частина поточної дебіторської заборгованості, щодо якої є впевненість надходження у визначений час.

До строкових зобов'язань належать поточні зобов'язання, строк повернення яких настав: короткострокові кредити банків; поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, за розрахунками з бюджетом тощо.

Перевищення платіжних засобів над строковими зобов'язаннями свідчить про поточну платоспроможність підприємства. За цими даними визначається коефіцієнт оперативної платоспроможності як відношення суми платіжних засобів до суми строкових зобов'язань, строк повернення яких настав.

З метою оперативного аналізу динамічної платоспроможності підприємства, своєчасного контролю за надходженням коштів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), у результаті погашення поточної дебіторської заборгованості та іншими надходженнями, а також контролю за виконанням строкових платіжних зобов'язань перед постачальниками та іншими кредиторами, складаються платіжні календарі. У цих документах, з одного боку, відображаються наявні грошові кошти та очікувані суми надходження платіжних засобів, з іншого – строкові платіжні зобов'язання на відповідний період.

Платіжні календарі складають на тиждень, декаду, місяць, що залежить від стану платоспроможності суб'єкта господарювання. Якщо підприємство має стійку поточну платоспроможність, то платіжні календарі складають рідше; якщо є проблеми в розрахунково-платіжних відносинах, то подібні розрахунки роблять частіше.

Для складання платіжного календаря використовують [2, с. 153-154]:

- матеріали про обсяги виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- кошторис витрат на виробництво;
- договори на постачання матеріальних ресурсів;
- документи з виплати заробітної плати, премій;
- встановлені податковою службою строки внесення платежів до державного і місцевого бюджетів;
- кредитні угоди з банками (строки одержання та повернення кредитів і сплати процентів за користування ними);
- дані бухгалтерського обліку про стан поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості;
- виписки з банківських рахунків;
- оперативні дані з відділів постачання, збуту, інших підрозділів про надходження коштів на підприємство у відповідні строки та потребу в коштах, що виникає у певний період.

Платіжні календарі дають змогу оперативно регулювати платежі, уточнювати фінансові завдання згідно з досягнутими виробничо-фінансовими результатами, своєчасно запобігати утворенню розриву між витратами і ресурсами. Якщо буде виявлено, що надходження грошових коштів не покриває витрати, то вишукують додаткові джерела, наприклад: мобілізація внутрішніх ресурсів за рахунок прискорення відвантаження продукції, ліквідації недоліків у сфері фінансових розрахунків зі споживачами; кредити банку; фінансова допомога. Водночас проводиться пошук можливостей скорочення видатків. Контролюючи зміни в надходженні та витрачанні грошових коштів за окремими статтями, з'ясовують причини і вживають заходи, спрямовані на підвищення рівня поточної платоспроможності.

Якщо дані оперативного фінансового планування показують, що в той чи інший період підприємство забезпечує стабільне перевищення коштів над потребами в них, є сенс внести певну суму вільних грошей на банківський депозит, що принесе відповідний прибуток.

Оскільки платоспроможність – це здатність підприємства сплачувати кошти за зобов'язаннями, що настали і потребують термінового погашення, необхідно об'єктивно підходити до планування грошових потоків. Вважається, що у підприємства має бути залишок грошей, який дорівнює різниці між поточною кредиторською заборгованістю всіх видів, строки сплати якої настають протягом певного найближчого періоду (наприклад, тижня або декади), і поточною дебіторською заборгованістю на користь підприємства, платежі за якою очікуються у той самий період.

Ефективність фінансового менеджменту на підприємстві виявляється у тому, щоб грошей було б не менше (але й не більше), ніж потрібно для виконання поточних платежів, а решта їх має бути вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи.

Платіжний календар, забезпечуючи щоденний контроль за надходженням і витрачанням коштів, дає змогу синхронізувати позитивні та негативні грошові

потоки, визначити пріоритетність платежів за їхнім впливом на фінансові результати. Таким чином, це важливий інструмент оперативного управління поточною платоспроможністю підприємства.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу в прибутково працюючих суб'єктів підприємницької діяльності та вжиття попереджувальних заходів, спрямованих на запобігання банкрутству, проводиться оперативний (щоквартальний) експрес-аналіз фінансового стану (фінансовий моніторинг) шляхом розрахунку та оцінювання динаміки коефіцієнта Бівера.

В. Х. Бівер був одним із перших фінансових аналітиків, який використав статистичні прийоми в поєднанні з фінансовими коефіцієнтами для прогнозування ймовірного банкрутства підприємства. Він вивчав проблеми підприємств, які були неспроможні виконувати фінансові зобов'язання або мали труднощі з погашенням заборгованості у встановлені строки. Бівер створив базу даних, яку використовував у своїй моделі для статистичного тестування надійності 30 фінансових коефіцієнтів. Середні значення цих показників у суб'єктів господарювання, які не мали фінансових проблем, порівнювалися з величиною показників на підприємствах, які пізніше збанкрутували [2, с. 155-156].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1] коефіцієнт Бівера (K_B) визначається за інформацією квартальної фінансової звітності за формулою:

$$K_B = (\text{ЧП} + A) \div (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}), \quad (1)$$

де ЧП – чистий фінансовий результат: прибуток (рядок 2350 форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»);

A – амортизація (рядок 2515 форми № 2);

ДЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення (рядок 1595 форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»);

ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення (рядок 1695 форми № 1).

Слід зазначити, що коефіцієнт Бівера доцільно визначати для тих підприємств, які отримали чистий прибуток упродовж періоду дослідження. Ознакою формування незадовільної структури балансу є фінансовий стан суб'єкта господарювання, коли протягом тривалого проміжку часу (1,5-2 роки, 6-8 кварталів) значення коефіцієнта Бівера не перевищує 0,2. Це свідчить про тенденцію небажаного скорочення частки прибутку, яка спрямовується на розвиток виробництва, що в кінцевому підсумку призводить до незадовільної структури балансу.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
2. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. – Полтава : ПДАА, 2016. – 432 с.